

Laodicea - Limu Ñeent

Jaar-jaar yu jaxasoo yi di booleeku

Jeff Pippenger

2023-09-01

Wàll wi maase woon ne, te Stephen Haskell mën na ko gis, waaye mu ko dëggaloon ci kaw xam-xamëm bu mu amoon ci dëgg yi wone lu jiitu bii, mooy ne ci jaar-jaaru mujjug Israayil gu njëkk gi, ngay fekk ci benn jamono sax tambalig Israayil gu bees gi di jaxasook jamono jooju. Bi Kirist di dëggal kóllëre gi ak ñu bare ci benn ayu-bés (ñaar-fukki juróom ñetti téeméer ak ñaar-fukk fan), Israayil gu njëkk gi nekkoon na ci jaar-jaaru Laodike, fekk mu ngiy taxaw ci wetuñneel bi mu naroon a génne ci gémmini Boroom bi. Ci benn jamono boobu itam, Israayil gu bees gi nekkoon na ci jaar-jaaru Efes. Laodikeb Israayil gu njëkk gi dañuy tasaaroo ko, te Efesub Israayil gu bees gi dañuy dajale ko ci benn jaar-jaar boobu sax.

Waaw, “waaw” su fekke nga di laaj, xam naa ne ayu-bés wi Kirist dige ba mu dëggal ko ngir matal waxu Yàlla ci Daniyel saar 9, te mi tambalee ci ay sóobu baatam te jeex ci xeccug Setefan, nekku woon ay bés yu mat ñaar junni juróom-ñent téeméeri ak ñaar-fukk; waaye ci yoonu wax ju yonent yi, moom dafa doon noonu dëgg-dëgg, ndaxte ci yoonu wax ju yonent yi, benn at mooy ñetti téeméeri ak juróom-benn-fukk bés. Ñetti téeméeri ak juróom-benn-fukk bés bu ñu ko ëppalee juróom-ñaari yoon mooy ñaar junni juróom-ñent téeméeri ak ñaar-fukk bés, te “digg-dëgg” bu ayu-bés bu yonent boobu mooy bant bi. Ci yoonu wax ju yonent yi, Kirist dafa teg bant bi ci digg-dëgg bu mat ci période bu yonent boobu buy ñaar junni juróom-ñent téeméeri ak ñaar-fukk bés, noonu di wone ne “juróom-ñaari yoon” yi ci Léwitu 26, bantub Kirist moo leen samp tey taxawale. Du mbir mu amul solo ne bi Sœur White di jàngale, ni mu ko defee, ne ñaari taabal yu sell yi Habakuk am; kaart bu 1843 ak kaart bu 1850, dañoo am waxu yonent wu ñaar junni juróom-ñent téeméeri ak ñaar-fukk at ci digg-dëgg bu kaart bi, te ñaari kaart yooyu itam dañoo am bant bi ci digg-dëgg bu melokaan boobu.

“Biibël bi ëmb lépp principe yi nit ñi soxlaa xam ngir ñu yelloo xel ci dund gu fi, mbaa ci dund gu ñëw. Te principe yooyu, ñépp man nañu leen a xam. Kenn ku am xol buy dëggal njàngalem du man a jàng benn xaaj ci Biibël bi te jotul ci moom genn xalaat gu am njariñ. Waaye njàngale bi gën a am solo ci Biibël bi, duñu ko jot ci njàngum saa-saa rekk walla bu tasaaroo. Yoonu dëggam bu mag bi, duñu ko wone noonu ngir a nekk lu jàngkat bu gaaw walla bu yéqadi man a gis. Bari ci ay alalam tēdd nañu fu sori kaw gi, te duñu leen man a jot ludul ci seet bu takku ak jéego ju sax. Dëgg yi di def matale bu mag bi, war nañu leen a wut te dajale leen, ‘fi tuuti, fale tuuti.’ Esayi 28:10.”

«Bu ñu leen seet ba baax te dajale leen ci benn, dees na gis ne dañoo mën a méngoo bu mat ak bu yépp. Bés bu nekk ci xibaar yu baax yi mooy mottali yeneen yi, yëgleb bu nekk mooy leeral beneen, dëgg bu nekk mooy yaatal beneen dëgg. Niru mbir yi ci doxalin yawut yi ñu daan topp Yàlla ci jamono ju jëkk, xibaar bu baax moo leen fésal. Pexe bu nekk ci Kàddug Yàlla am na faanam, te xew-xew bu nekk am na li mu jëm ci. Te tabax bu mat bi, ci pexeem ak ci ni ñu ko

jëfe, seedeel na Boroom bindam. Tabax bu mel nii, xel kenn mënu ko xeeb walla def, lu dul Xelu Boroom li dul am àpp.» Education, 123.

Bokk ak njariñ bi ne benn ku nekk ci juróom-ñaar yi ak bennoo yi gën a nekk ci seeni jaar-jaar yi ci jamono Millerite ak itam ci sunu jaar-jaar, am na beneen njariñ bu am solo lool bu Adventism bu njëkk déggóon. Njariñ boobu moo wone ne xáll yi aju ci waxu Yàlla yu “biir ak biti” ci benn jaar-jaar, Xel mu Sell mi moo leen di jëfandikoo ngir yégle dëgg. Miller xamoon na loolu te jàngale ko bu leer. Moom jàngale na bu baax ne juróom-ñaar yi ci téereb Peeñu bi dañuy tegtal benn jaar-jaar bu méngoo ak bu bennoo yi, waaye ci misaal mu ànd boobu, seel yi dañuy tegtal dëgg gu biti te bennoo yi dëgg gu biir ci benn jaar-jaar bu benn bi. Uriah Smith itam wax na ci njariñ boobu te jëfandikoo baat yi “biir” ak “biti,” te loolu dafa mel ni mooy yoon wi gën a baax ngir wax ci ñaari xáll yu méngoo yi.

“Ñi ngi indi ci sunu xam-xam ci ay sarr yi ci Reveleasion 4e, 5e, ak 6e ay saar yi. Xew-xew yi ñu wone ci suufu ay sarr yooyu, ñu gis leen ci Reveleasion 6, ak bennel aaya bu jëkk bi ci Reveleasion 8. Lu leer la ne, dañuy ëmb xew-xew yi jëfandikoo ak kanamug mbooloom gëm-gëm gi, dale ci ubbiinu jamono jii ba ci ñëwug Kirist.”

«Bi ñaareelu jàngoro yi di wone jaar-jaaru biir bu kërceen gi, juróom-ñaareelu màndarga yi nag di feeñal xew-xew yu mag yi ci jaar-jaaru biti bi.» Uriah Smith, The Biblical Institute, 253.

Léegi nag, dina tàmbalee seet sunu xalaat ci juróom-ñaari kër-yàlla yi. Am na solo lool ñu xam ne ñaari kër-yàlla yu njëkk yi, te dellu baat ci ñetteel ak ñeenteel kër-yàlla yi, am nañu diggante gu “sabab ak njariñ” buy laaj ñu seet leen benn. Simirna mooy kër-yàlla gi di tegtal ñi Rooma di fitnaal, te Efes mooy kër-yàlla gi yóbbu xebaar bu baax bi ba ci àddina bépp.

“Ca Antioki la ñu jëkk a woote taalibey yi Kiristaan. Tur woowu dañu leen ko jox ndaxte Kirist moo doon mbir mu gën a am solo ci seen waare, seen jàngale, ak seen waxtaan. Sax ci di nettali mbir yi xewoon ca fan ya mu doon liggéey ci kaw suuf, ba noppi taalibeem ya barkeeloo ak sañ-sañu nekkam ak ñoom ci boppam. Ak xel mu dul sonnal dañu daan di seetlu ci ay njàngaleem ak ay kéemaan wéram. Ak tuuti bëñ ak bët yu fees ak rangoo, dañu daan wax ci tiisam ca tool ba, ci naxte gi ñu ko wor, ci atam, ak ci reyam, ak muñam ak suufelam, yi mu muñoon xaste ak toroxte yi noonam teg woon ci moom, ak yërmande gu mel ni Yàlla gi mu ñaanal woon ñi koy fitnaal. Dekkiwaayam ak yéegam asamaan, ak liggéeyam ci kaw asamaan ni Dëkkandoo bi ngir nit ku daanu, ay mbir lañu daan bég a sax ci seetlu. Kon sax ñi dul xam Yàlla dañu mën a leen woote Kiristaan, ndaxte Kirist lañu doon waare te ci moom lañu doon jaar, di ñaan Yàlla.”

«Yàlla moom moo leen jox turu Kiristaan. Lii mooy turu buur, bu ñu jox ñépp ñi bokk seen bopp ak Kirist. Mooy ci tur woowu la Saag bindaat ba ca kanam ne: “Ndax du ñi bare alal di leen fitnaal, di leen jëli ba ci kanamu àttekat yi? Ndax du ñoom di xas tur wu tedd wi ngeen tudde?” James 2:6, 7. Te Piyeer wax ne: “Bu kenn sonn ni ab Kiristaan, bu mu rus; waaye na manggal Yàlla ci loolu.” “Su ñu leen saggee ngir turu Kirist, barkeel ngeen, ndaxte Xelu ndam li ak Xelu Yàlla daldi ci yéen.” 1 Peter 4:16, 14.» Acts of the Apostles, 157.

Mbooloom Éfes la doonale mboolem gëmkat yu njëkk yaa ngi denc, ñi dundee “ci ragal Yàlla ci Kirist Yeesu,” te loolu mooy ab “sabab” buy jur saa su nekk ab “njariñam.”

Waaw, ñépp ñi bëgg a dund ak ragal Yàlla ci Kirist Yeesu dinañu sonn ndax fitna. 2 Timote 3:12.

Ragale gu Yàlla gi jàngatukat Efes bi won, moo waral fitna bi ñu melal ci jàngatukat Esmirna. Ñaari jàngatukaat yooyu dañuy tegtal diggante sabab ak njariñ, te njariñ laaj na mu am lu ko jiitu muy sabab. Fitna bu jafe-jafe yoonu Dibéer bi di jur, ñu ngi ko taxawal ndax feeñug li Sœur White wooye “ragal gu Yàlla gu njëkk.” Ragale gu Yàlla goo gu ñu ilustré ci nettali yu weesu, walla ci taarix yu njëkk.

“Ci lu bees ngëm ak ragal Yàlla di wàññiku fu metti, waaye am na ay toppkat Kirist yu dëgg ci yiw yii. Bala ñëwug gëstu bu mujj gu àttey Yàlla ci suuf si, dina am ci biir askanu Boroom bi benn yeesalug sell-góor gu njëkk ga ni ko kenn gisagul ndax jamonoy ndaw yi. Xelum Yàlla ak dooleem dees na leen tuur ci kaw doomam yi. Ca waxtu woowa, ñu bare dinañu taxawe seen bopp soreek yeneen mbooloo yu ngëm, yi nekke seen bëgg àddina ji wuutu na bëgg Yàlla ak kàddoom. Ñu bare, muy ay saraxalekat mbaa askan wi, dinañu nangu ak mbégte dëgg yu mag yooyu, yi Yàlla taxawal ngir ñu yégle leen ci jamono jii ngir waajal askan ngir ñëw gu ñaareelu Boroom bi. Noon bu bon bi, noonu mággaayu ruuy yi, bëgg na tere liggéey boobu; te bala jamono ji yëngu-yëngu boobu di ñëw, dina jéem a ko tere ci dugal lu ko royul te mel ni moom la. Ci mbooloo yu ngëm yi mu man a teg suufu kàttanam gu nax, dina def ba mel ne barke bu mag bu Yàlla lañu leen tuur; dina feeñ li ñuy jàpp ne mooy interestu diine bu réy. Mbooloo mu bare dinañu bég lool ne Yàlla mi ngi liggéey ci ñoom ci lu yém, fekk liggéey bi mooy bu beneen xel. Ci melokaanu diine, Seytaane dina seet a yaatal sañ-sañam ci àddina ju Kiristaan.” The Great Controversy, 464.

Waxu guddi gi “fan yu mujj yi” mooy dekkalinu “ragal Yàlla gu njëkk gi” gi ñu xamle ci xalaat bi. Dekkalin la buy am ci ab yëngu-yëngu, waaye du ci ab kërceen. Taarix bi Sëster White di jëfandikoo ngir melokaan dekkalin boobu mooy taarixu “jamonoy ndaw-ndawi yonnent yi,” te loolu moo ñuy firndeel ci kërceenu Efes. Dekkalin boobu dina jur “fitna.”

“Ñu bari dinañu leen tēj kaso, ñu bari dinañu daw ngir musal seen bakan dëkk yu mag ak dëkk yu ndaw, te ñu bari dinañu nekk seede yu dee ndax Kirist, ci taxawu ngir aar dëgg gi.” Selected Messages, book 3, 397.

“Dundu Kirist ci kaw suuf” bi ci xaaj bii di ñëw dafay tegtal njàlbéenu mbooloom Efes, waaye itam muy misaalal jaar-jaaru Adventism bu Laodise ci mujjug àddina.

“‘Àtte gi dellu ginnaaw, te njub taxaw fu sore; ndaxte dëgg dafa mabb ci mbedd mi, te yoonal du man a dugg. Waaw, dëgg dafa wéy; te ku dëddu lu bon def na boppam jaamub xare.’ Isaiah 59:14, 15. Lii amoon na ci dundug Kirist ci kaw suuf. Mu nekkoon ku takku ci yooni Yàlla, di wàccale cosaani nit ak la ñu daan laaj te ñu yékkatiwoon ba ñu teg ko ci seen bérab. Loolu moo tax ñu bañ ko te fitnaal ko. Taarix bii di dellusi.” Christ’s Object Lessons, 170.

Mbind mi ñu tegtal ci Efes dafa am benn yoon ak mbind mi ci Lawodise. Yawut yu bëgg werante woon ñoo doon waa Lawodise ci Israayil gu yàgg ga, te Kirist ak taalibeem ya ñoo doon waa Efes

ci Israayil gu bees gi. Yaxya Miy Sow mi moo tàmbalee jàngu Efes, te moom dafa tegtal jàngu gi ci “bés yu mujj ya” ji waa Lawodise di bañ, ñi di wax ne Yawut lañu, waaye yawut duñu.

“Liggéeyu Yàlla Yaxya Miy Sóob bi defoon, ak liggéeyu ñi di génñ ca fan yu mujj ya ci xel ak kàttanu Eli, ngir yëngal nit ñi bàyyi seen yàggal ak seen xel mu nelaw, dañoo méngoo lool ci lu bare. Liggéeyam mooy misaalu liggéey bi war a ñu def ci jamono jii. Kirist dina dikkati ñaareel yoon ngir àtte àddina ci njub. Yonntent yi Yàlla, yi yeb message bu mujj bi muy artu bi ñu wara jox àddina, war nañu waajal yoonu ñaareelu dikkug Kirist, ni Yaxya waajale woon yoonu njëkk dikkam. Ci liggéeyu waajal bii, ‘bépp xuru dëkk dees na ko yékkati, te bépp tund ak bépp tundu dees na ko suufel; te lu wóorul dees na ko jubal, te bérab yu xàtt dees na ko def yàmb’ ndaxte jaar-jaar dees na ko delloo, te benn yoonaat ‘ndamlu Boroom bi dees na ko feeñal, te bépp yaram dina ko gis ànd; ndaxte gémmini Boroom bi moo wax.’” Southern Watchman, Mars 21, 1905.

Efes mooy “sababu,” te Simirna mooy “njariñam.” Pergamos ak Tiatira itam di wone noonu benn jëfandikoo bu “sababu ak njariñam.” Pergamos mooy kërceen gu dëppoo ak waxtu, gi yàq Kiristaaniye gi ci boole ko ak bokkaale. Kërceenug Kiristaan gi daanu bi mu nangu ne bokkaaleb bokkaale man na boka ak moom ci biiram. Njiit bu mag bi Konstantin mooy màndargay jaar-jaaru dëppoo googu, te wér-giisam ci waxu yonent yi mooy indi bàyyiku Kiristaaniye gu dëgg bi bala papaas bi feeñ.

Buleen kenn na leen nax ci benn yoon: ndaxte bés boobu du ñëw, su fekke baatug bàkkaar ba jëkkul a am, te nit ku bàkkaar gi feeñul, moom doomu alkande gi; kiy weddi te yékkati boppam ci kaw lépp luñuy wax Yàlla walla luñuy jaamu; ba tax mu toog ni Yàlla ci kër Yàlla ga, di won boppam ne mooy Yàlla. Ndax fàtte ngeen ne, bi ma nekkee ak yéen, waxoon naa leen yooyu mbir? Te léegi xam ngeen li koy téye ngir mu feeñ ci jamonoom. Ndaxte kumpag ñaawtef yi tàmbali na ba noppi di liggéey; waaye kiy téye léegi dina ko téye, ba kera mu nekkul ci yoon wi. Te bu ko defee, ki bon ki dina feeñ, kooku Boroom bi di ko alag ak noflaayu gémmini, te rey ko ak leerug ñëwam. 2 Thessalonians 2:3–8.

Mbooloom Pergamos mooy “sababta”, te Thyatira mooy “ndaw li nekk ci ginnaawam.” Yonent bi Daniel faral di joxe jaar-jaaru taariixu ngëm yu boka ci paganism, yi teg yoon ba ci papalism, te bàyyiku ngëm ga jiitu woon taxawug papauté bi, mi Pool waxoon, dees na ko jàngale ci Daniel fukk ak benn.

Ndax gaali yi jóge Ciitiim dinañu ñëw di ko jéema; moo tax dina tiis, ba noppi dellu, te mer ci kóllëreg bu sell bi; noonu lay def: dina sax dellu, te boka xel ak ñiy bàyyi kóllëreg bu sell bi. Te loxo ay xarekat dina taxaw ci wàllam, te dinañu sobe kër-yàlla gu dëgër gi, te dindi sarax su bés bu nekk, te teg yëf wuy indi alag gi. Daniel 11:30–31.

Mbooloom njub ga ñakk xeebte gi daanu woon laata kàttanu pope bi feeñ ci taarix, Daniyel dafa ko mel ni ñi bàyyi “kóllëre gu sell gi.” Gannaaw ba ñu bàyyi kóllëre ga, ba noppi, nguug pope gi, gi Daniyel tekki ni “lu bon lu yàq te wérul kër gi,” ñu ko teg ci gangune suuf si. Yaay Buur White moom day jëfandikoo juróom-benn laaya yu mujj yi ci Daniyel fukk ak benn bi, ba mu wax ne, “yonent gi nekk ci Daniyel fukk ak benn bi, agsi na lu jëm ci matug matam.” Juróom-benn laaya yu mujj yi mooy matug mujj mi ci Daniyel fukk ak benn bi, te moom dafay jàngale ne taarix bi ñu

mel ni ci laaya yu mujj yooyu, Daniyel 11:30–36 moo ko doon misaal ba njëkk, te mooy wonne “sababu ak njariñam” ci taarix, bi Pergamos ak Thyatira di tegtal.

“Amuñu benn waxtu bu ñu wara yàq. Ay jamono yu metti ngi ci sunu kanam. Adduña bi yépp jóg na ak ruu xare. Léegi dara du yàgg, mbir yi metti yi waxeesoon ci kàdduy waxkat yi dinañu am. Kàddug waxkat gi nekk ci Daniel, saar fukki benn, bëgg na ne dafa jegesi na ba ag matug matam. Lu bare ci taarix bi amoon ngir matal kàddug waxkat gii, dinañu ko delloo.”

“Ci weeru fukki at ñetteel fanweeri aaya bi, am na kennu doole buñ wax ne ‘verses 30 through thirty-six quoted.’”

«Ay ñi melni ci baat yii, dinañu am.» Manuscript Releases, number 13, 394.

Diggante njariñ ak njariñi xew-xewu Pergame ak Tiyaatir, noonu itam diggante njariñ ak njariñi xew-xewu Efes ak Simiir, dañuy dellu ci “bés yu mujj yi.” Protestan yi nekk ci États-Unis dinañu boole seen bopp ak manggal-yàlla yu fenn yi, ni ko Pergame di tektal (tektal bu gën a am solo ci manggal-yàlla yu fenn mooy manggal jant bi), te bu ñu daane woon ci ngëm gi, yoon wi dina waajal ngir nit ku bàkkaar bi, ñu dellu koy feeñal ci yoon wu yonent. Bi daanu gi ak teg papaas gi ci gàngunaay bi di dellu amaata, Yàlla dina ci benn jamono taxawloo itam ab jàngu-gëm gu Efes di tektal ngir yóbbu bataaxalu Daniyel ak Peeñ yi ci àddina si, te fitna wi Simiir di tektal dina dellu amaata.

Dinaa waxtaan ci ñetti mbooloo yu mujj yi gannaaw bu nu seetee dëgg bi ne, ñeenti mom yu jëkk yi ci Kàddug Yàlla bu Revelaasion mooy rëdd wu dëgg wu biti, buy daw ànd ak rëdd wu biir wu dëgg wi, mi ñuy tegtal ci ñeenti mbooloo yu jëkk yi. Naka lañu ko ba noppi waxe, Uriah Smith wax na ko nii:

«Bi ñaareelu jàngat yu juróom-ñaari yi di wone jaar-jaaru biir bu mbooloom gëmkaat ñi, juróom-ñaari mbind yi di feeñal xew-xew yu mag yi ci jaar-jaaru bitiim.» Uriah Smith, The Biblical Institute, 253.

Wone na ne jéema ne, ñaari jàngat yi njëkk ñaari “sabab ak ay njariñ” lañu di tektal, te loolu di dellusi ci “bés yu mujj yi.” Ci kow ndigalug ñi jëkk a tàmbali Adventism, waaye gën a am solo ci sañ-sañu Kàddu Yàlla, ñeenti jaar-jaari biir yi jàngat ba war nañoo am itam ab jaar-jaaru bitim-reew bu mel ni li ñeenti màndarga yi njëkk di wone. Màndarga bu njëkk ak bu ñaareel yi di delloo benn melokaan yi Efees ak Simirna am, waaye ñu jëfandikoo fas wu weex ngir tektal liggéeyu yóbbu Kiristaanite ci àddina. Loolu mooy tektal liggéeyu bitim-reewu jàngat ba, te màndarga bu ñaareel bi mooy tektal deretu Simirna ak fas wu xonq.

Noonu ma gis bi Ndaw-mi ubbee kenn ci màndarga ya, te ma dëgg lu mel ni riir gu dënn, benn ci ñeenti mbindeef ya ne: Ñëwal te gis. Noonu ma gis, te xoolal, fas wu weex amoon na fa; kaay gi ci kowam yoroon na xaatim; te joxees na ko kaala; mu génndi daan, ngir daan. Bi mu ubbee ñaareelu màndarga ba, ma dëgg ñaareelu mbindeef ma ne: Ñëwal te gis. Noonu beneen fas génndi, fas wu xonq; te joxees na kaay gi ci kowam kàttan ngir dindi jàmm ci suuf, ba ñuy reyante seen biir; te joxees na ko saafara bu réy. Peeñu 6:1–4.

Sakariye am na ay ayi yenn yu ñu jëfandikoo ngir won bu leer ñeenti fas yi ñuy tekk ci ñeenti mucci yi njëkk ci Peeñ mi. Ci benn ci yooyu ci saraxal fukki, Sakariye wax na ne bu taw wu mujj gi tuurusee, “juróomi Yuda” ji mooy “këram” Yàlla, dina soppi nekk “fasam bu rafet ci xare ba.”

Ñaanleen ci Boroom bi ndox mi ci jamonoy taw bu mujj bi; noonu Boroom bi dina sos niir yu leer, te may leen taw yu bare, may kenn ku nekk ñax mi nekk ci tool bi. Ndaxte xërëm yi wax nañu lu amul njariñ, te boroom seetan yi gis nañu fen, te wax nañu gént yu dul dëgg; di woyofal ci neen. Moo tax ñu demoon seen yoon ni gàtt, ñu sonn ndaxte amuñu sàmm. Sama mer tàkk na ci kaw sàmm yi, te mbugal naa bëy yi góor; ndaxte Boroom gàngoor yi seet na ay gàttam, mooy kër Yuda, te def leen ni fasam bu rafet bi ci xeex bi. Sakaraya 10:1–3.

Ellen White waxaatar na ni ñëw gu Yàlla gu Sell ga ci Bentekot mooy misaal ndox mu mujj mi léegi di wàcc. Liggéey bi ñu defaloon àddina ci Bentekot, dañu ko tegtal ci mboolloom gëmka gu Efesos, te Efesos moo jur fitna wi ñu tegtal ci Simirna, mi Yowaana tegtal ni “fas wu xonq” wa ci ñaareelu màndarga bi. Ñaari màndarga yi jëkk dañuy dox bokk ak ñaari mbooloo yi jëkk, te dañuy won “fan yu mujj yi,” bi ndox mu mujj mi di wàcc.

Xelum Kàddug Yàlla bi itam tànn na mujj gu ñetteelu màndarga ak tambalig gu ñeenteelu màndarga, noonu mu lëkkal leen ci benn (sabab ak njariñ), te ci def noonu mu teg jaar-jaaru taarix bi ñu mel ni mu nekkoon ci jamono ji mu nekkee ak ci “bés yu mujj yi.”

“Bés bu mel ni nu tey feeñ tey ji itam, mi ñu tegtal ci Peeñu Yowaana 6:6–8. Jaar-jaar yi dinañu dellu amaati. Li mas a am, dina amaati.” Manuscript Releases, volim 9, 7.

Ci jaar-jëf boppam bu Sister White, (miñneel ci atum 1898), xel mu ànd ak jébbalu, mi xaymaale yoon ngir ba papas bi dellu nekk ca nguuram, dafa doon ba noppi am doole te dund bu baax; ndaxte bàyyiku Protestantism bi tambalee ak bañ yëgleb malaaka bu njëkk ba ci bëj-gànnaru atum 1844, dafa ba noppi tàmbaliwoon (ci atum 1863) a songal bënn ndawaru Protestant Adventism.

Jàppale Pergame mi ngi ñu ko tegtal ni ab “ñaar”u pees ci ñetteelu màndarga bi. Ñaari pees yu natt mooy tegtal natt wu jubul. Ñetteelu màndarga bi dafa jème ci ñeenteelu màndarga bi, mi ñu tegtal ni “fas wu xonq-weex”u “dee,” noonu di tegtal reyug ay milyoŋ yu bari lool ak ñaari nit ñi baaraam papaas bi defoon ca jamonoy Lëndëm gi. “Safara” mooy li topp fas wu xonq-weex wu papaas bi. Jaar-jaaru ñetteelu ak ñeenteelu màndarga yi dafa ànd ak jaar-jaaru kërce yi di Pergame ak Tiyatir. Jàppale Constantinus dafa doon liggéey gu yokkute; moo tax xel mu jëm ci jàppale mi doon na ba noppi dox ci jaar-jaaru boppam Sister White, ni mu nekkoon itam ci jamonoy Pool ba mu waxee ne “kumpay tooñ bi léegi sax mi ngi liggéey.” Wàññiku gi jiitu ci yékkatub papaas bi ci nguuram, jaar-jaar gu yokkute la saa su nekk, te “jaar-jaar boobu war na dellusi. Li amoon, dina amaati.”

Te dëgg naa baat buy jóge ci biir ñeenti rab ya ne: Benn nattu peñu bu weesu xaaalis, ak ñetti natt yu orj bu weesu xaaalis; waaye bul lor diwlin ak biiñ bi. Bi mu ubbeeñeñeñl ñeenteel bi, ma dëgg baatu ñeenteel rab wa ne: Ñëwal te gis. Noonu ma xool, te gis fas wu xonq-weex; ki ci toogoon turam mooy Dee, te Safara topp ko. Te jox nañu leen kàttan ci ñeenteelu suuf si, ngir rey ak saamar, ak xiif, ak dee, ak rab yi ci suuf si. Peeñu yi 6:6–8.

James White xamle na beneen anamali bu yoon ci wax yu yonent yi nekk ci juróom-ñaari mbooloo yi ak juróom-ñaari mboj yi. Mu xamle ne am na wuutu gu am njariñ ci diggante ñeenti mbooloo yi njëkk ak ñetti mbooloo yi mujj, te gannaaw loolu itam, benn mbir moomu la gisaat ci ñeenti mboj yi njëkk ak ñetti mboj yi mujj.

“Léegi nu jéemaat na nu topp mbooloom gëstu yi, màndarga yi ak rab yi, walla mbind mi dund yi, ba fa ñuy méngoo ci ne ñoo ngi ëmb jamono yu benn yi. Màndarga yi juróom-ñaari lañu, waaye rab yi ñeenti rekk lañu. Te xéy na baax nu seet fii ne, bi ñuy ubbi njëkk, ñaareel, ñetteel ak ñeenteel màndarga yi, rab bu njëkk, bu ñaareel, bu ñetteel ak bu ñeenteel dees na leen dégg ñuy wax ne: “Ñëwal te gis;” waaye bi ñuy ubbi juróomeel, juróom-bennoom ak juróom-ñaareeloom màndarga yi, amul benn baat bu mel noonu bu ñu dégg. Naka noonu itam, ñetti mbooloo gëstu yu mujj yi ak ñetti màndarga yu mujj yi, méngoo wuñu ci ne ñoo ngi ëmb jamono yu benn yi, ni ko ñeenti mbooloo gëstu yu njëkk yi ak ñeenti màndarga yu njëkk yi di def. Waaye, ni nu ko woné, mbooloo gëstu yi, màndarga yi ak rab yi dégg nañu ci ne ñoo ngi ëmb jamono yu benn yi diirub lu jege ci 1800 at, ba kera nu agsi ci lu weesu tuuti genn xaaj ci ñaari xaaj yu atum xarnub tey bi.” James White, Review and Herald, 12 Fewriye 1857.

James White waxul bind ci ne, benn pexe bu mel noonu am na itam ci buum yi, waaye am na. Ñaari buum yu jëkk yi, buum lañu; waaye ñetti buum yu mujj yi, ñetti alkande lañu. Ñaari buum yu jëkk yi di tekki àttey Yàlla ci Room gu bokkoon ci ñaareel yoon ngir yoonu Dibéer bu Constantine ci atum 321, te ñaari alkande yu buum yi di tekki Islaam. Ñaari alkande yu buum yi yu jëkk yi dafa doon àttey ci Room gu paap yi ngir yoonu Dibéer bi mu sampoon ci 538, te ñetteel alkandeb buum bi mooy ngir jafe-jafe yoonu Dibéer bi di ñëw ci jamono ju gàtt lool.

Yusef Bates dafa jëfandikook xam-xamu mag ñi jiitu ci mbirum ñetti gàngune yu mujj yi ni benn rekk màndarga ngir melal ñetti gàngune yu jamono jooju doon ci waxtu Millerite bi. Bépp taxawlu gi ci wax ji, Bates moom ko yokk.

“Ci réew mi mépp, Boroom bi nee na; ÑAARI CĒRAM ci biiram dees na leen dagg, ba dee; waaye ÑETTEL BI dees na bàyyi ci biiram. Yàlla nee na dina jaaral ÑETTEL CĒR BI ci safara, te setal leen. Dinañu ko woote, te dina leen dégg. Dina wax ne: “SAMA XEET LAÑU”; te ñoom dinañu wax ne BOROOM BI MOOY SAMA YÀLLA.” Bii jëkk, SARDIS, kèrgëm gu tudd rekk walla Babilon. Ñaareel bi, Laodise, Adventiste bu tudd rekk. Ñetteel bi, Philadelphia, moom rekk mooy dégg-dégg kèrgëmu Yàlla ci kaw suuf, ndaxte dees na leen yóbbu ci dëkkub Yàlla. Peeñu 3:12; Hébreux 12:22–24. Ci turu Yeesu, maa ngi leen di dénkati ngir ngeen daw sore Laodise yi, ni ci Sodom ak Gomorr lañuy daw. Seen njàngale yu dul dégg lañu te di nax; te ñuy yóbbe ci alkande bu mat sëkk. Dee! DEE!!* DEE GU FIIRUL BA FÀWW!!! moo ngi ci seen yoon. Fàttalikuleen jabaru Loot.” Joseph Bates, Review and Herald, volume 1, Novembre 1850.

Ci jaar jaamu Millerite, Sardis mooyoon kërce gi amoon tur wu doon wax ne mu ngi dund, waaye dee nawoon.

Te bindalal malaakam mbooloom Sarataal: Li mooy wax ki yor juróom-ñaari Xelum Yàlla yi ak juróom-ñaari biddéew yi; xam naa sa jëf yi, ne am nga turu ne danga dund, waaye dee nga. Peeñu gi 3:1.

Nit Yàlla am nañu saa su nekk tur. Tur wa ñu doon jëfandikoo ci jamono jaar-jaari Efes ba ci Pergamos mooy “Kiristaan”. Tur wa ci jamono nguug baaboor bi mooy “kanamug Mbooloom Yàlla ci màndiŋ wi”. Tur wa dale ci tàmbaleetu biddéewu suba si, John Wycliffe, mooy “Protestant”. Ci jamonoy mujj ga ci atum 1798, Protestants yi tàmbali woon nañu ba noppi seen delluwaat ci booloom Room. Li desoon rekk mooy nattu gu leen di feeñal ne, doonte seen tur wu ñuy wax, duñu woonati mbooloo mi tànn. Ci noorug atum 1844, dañu agsi ci nattu gi waroon feeñal ne duñoo ati mbooloo mi yor turu kóllëreg Kirist. Nettali Eliya dafay joxe seede su ñaareel bu leer lool ci dëgg gii. Bi ñu feeñalee seen dundinu xol bu dëgg, dafa mettiwoon ba Millerites yi xam ci njàlbéen ne Protestants yi won nañu ne dañoo nekk doom-i Babilon. Waaye Millerites yi ci mujj def nañu loolu, tàmbali woo bakkan yi ngeen génne leen ci mbooleem kerk yi daanu ngir matale yégleb malaaka ñaareel bi. Gannaaw loolu amoon na njàngat gu nattu gu waroon tax Millerites yi feeñal seen bopp ak seen jikko. Ndax ñoom waa Philadelphia lañu woon walla waa Laodicea?

Filadelfian yi topp nañu Kirist ba ci Barabu Gëna Sell bi, te ñaari Milerit yi gantaloona ko def won nañu jikkoju Laodise yi. Noonu nag, gis nanu xel mu jaar yoon wi tax Bates jàpp ñetti kerk yi ne ay jamono-jëfandikookat lañu ci benn jaar-jaaru taarix bi. Taarix boobu mat na ci sas bu yonent gi tëral ci léebu fukki janq yi, te xel mu Sell mi xamal na nu ne mat na te dina mat ba ci bataaxal bu nekk.

«Léebu fukki janq yi nekk ci Macë 25 itam day wone xam-xamu njàngatle askanu Awaat-Adina.» The Great Controversy, 393.

«Ñuy jëfandikoo ma nekk ci léeb bu fukk janq ya, juróom ñoo xam-xam, te juróom ñi des ñoo dof. Léeb bii am na woon te dina am mat sëkk ci mbind mi ba benn araf, ndaxte am na jëfandikoo bu jagleel jamono jii, te, ni yégleb malaaka bu ñetteel bi, am na woon te dina sax di dëgg-gu-jamono ba ci jeexitalu àddina.» Review and Herald, 19 ut 1890.

Ñetti kër yiis gëm yi dajale na ñi nekk bitim yëngu-yëngu Millerite bi ni Sardis, te ñi nekk ci biir yëngu-yëngu bi dajal nañu leen muy walla Philadelphia walla Laodicea. Ñetti kër yiis yooyu dañu leen tudde ci Peeñu ga, saar bu ñetteel, te ñeenti kër yiis yu jëkk ya nekk nañu ci saar bu ñaareel. Kon, bu Sister White tuddée jaar-jaaru saar bu ñetteel bu Peeñu ga, mooy muy jëfandikoo kër yiis yooyu sax yi Joseph Bates jëbbale woon ba noppi.

“Óo, naka melokaan! Ñaata ñu bari ci xalis bu ragal bi. Maa ngi leen di ñaan ak xol bu dëgër, bépp saraxalekat na jàng ak sàkk bu baax ñetteelu saar bi ci Peeñug Yàlla, ndaxte ci moom lañu melal xalis yi nekk ci fan yu mujj yi. Jàngal bu baax bépp aaya ci saar bii, ndaxte ci kàddu yii la Yeesu di wax ak yéen.” Manuscript Releases, volume 18, 193.

Ñetti jàngoro yu bees yi ci jamono Millerite dellu nañu ca mujju Adventism. Joseph Bates dafa xamale woon doxalin yu jamono Millerite te waxoon ne Sardis mooy doom yu Babilon, yi doon ñi yéglekaayu ndawaarukaay bi ñaareel malaaka bi jëmaloona waxam. Moo doon wax ci xeex bi nekkon diggante ndaw juróom-ñaar ga toppoon Kirist ba dugge ko ca Bérab bu Gëna Sell ba ca 22 octobre 1844 ak ña bañoon génne ca bérab bu sell ba. Dafa doon jéem a woote Laodiceens yi ngir génne leen ca lëndëm ga ñu jotoon, te lu tollu ci seen gumba gu Laodicee mooy ne William Miller

jël na woon taxawaay bu jiitu ci yëngu-yëngub Laodicée bi. Lii mooy benn xeex bi benn lañu xamale ci yéglekaayu Philadelphia.

Xoolu, dina leen def ñu bopp ci jàngu Seytaane, ñi wax ne Yawut lañu te duñu ko, waaye dañuy fen; xoolu, dina leen def ñu ñëw sujjoot sa kanam ci sa tãnk, te xam ne bëgg naa la. Ndigal yi 3:9.

Benn jafe-jafe diine dafa juróom-ñaar xeetu jaamu-kat ni mu amoon ci Jamono Bu Mag Bi. Màntu Protestantism bi dañu ko dindi woon ci Sardis, ba ñuy dellu Room te ñu doonoon sa doom ci yoon wu ofisiyel. Noonu, Màntu ma jàppoon na ko Adventism Millerit bi, waaye nattu gu ñëw ci gannaaw loolu dafa waroon juróom-ñaar xeetu nit ñiy wax ne ñoom ñooy juróom bu ndaw bi. Juróom bu dëgg ak juróom buy naafex. Bates moo teewaloon juróom bu ndaw bi, bi toppoon Kirist ba ca Barab Bu Gën A Sell. Xareem dafa doon ak Laodiseeyankat yi, ñi doon wax ne ñoom ñooy juróom bu ndaw bi. Naka Filadelfiyankat, xareem dafa doon ak jàngu Seytaane, mooy kurél gu doon wax ne ñoom ñooy nit ñi Yàlla, waaye dañuy fen te duñu Yude.

Bu léeb bañee ci léebu bi ci mujj ga ci njeexital Adventisme, dina am nit ñu tann ñu nekk askanu kóllère, ñi ñu weesu woon ci waxtu mujj ga ci 1989, ni njiitu Yawut ya ñu leen weeso woon ca juddug Almasi ga, te loolu di tegtal waxtu mujj ga ci jëfandikookat bu yonent bi. Bi jaar-jaaru Almasi agsi woon ca dugg ga ak ndam ca Yerusaleem, jaar-jaaru Yuuxub Diggante bi ci jamonoy Millerite bi la ci nekkoon misaal. Wax ju jóge ci yoon wi di boole ci yoon wu bari tegtal bant bi ak Njãqare gu Mag ga ci 1844. Yudas dafay tegtal Laodiseen yi ci jaar-jaaru Almasi, te ndaw ya di Filadelfian yi. Diirub ñetti at ak genn-wáll gannaaw bant bi, Filadelfian yi, ñi Bates di tegtal, dafañu jéemmoon woo Laodiseen yi ngir ñu génñ ci ab kërce gu daanu, gi taalibé bi Yudas Iskariyot doon tegtal.

Ci atum 1989, ñi njëkk bëgg-bopp yi te Yàlla tann woon ci kóllère, dañoo bañ leer gi ñu ubbi woon, te ñu weesu leen. Bi njaaxle bu jëkk ba, bu 18 Sulet 2020, agsi, liggéeyu nattu ga tãmbalee na ci biir ñi daan mel ni bopp nañu ci benn yëngu-yëngu. Waaye am na ñaari wáll: benn gi mooy Laodise, te beneen gi mooy Filadelfi. Naka ni Yudaa defoon kóllère ñetti yoon ak Sanedreñ ngir wor Almasi bi bala bant ba, noonu itam Laodise yi ci jaar-jaaru nettali gi gannaaw 11 Sàttumbar 2001, dinañu feeñ ne ñooñu ñàkk nañu ñetti yoon yu ñu waroon a tuub. Ci yoonu dimaas bu nuy ñëw léegi, dees na wone ko ak wóor ni Yudaa wéy ci garab, ne Laodise yi set nañu ak Filadelfi yi. Ci ngóob lañuy seppe weeds yi ak dugub ji. Nungi gaaw a jegesi ngóob googu.

Dëgg dëgg yi dees na leen xam rekk bu fekke ne nanu bëgg a déggoo ne benn yoonu metodoloji bu biblik bi doññ moo man a wëral te taxawal “dëgg,” te mooy “historicism.” Metodoloji ju wóor ji du preterism, futurism, dispensationalism, woke-ism, xam-xamu grammaire walla xam-xamu taarix, mbaa benn soppaliku ci yeneen yu bare ci ay naaféq yu Seytaane. Am na wax ju ñu xam bu baax, juy tudde nit ku filozof ci atum XVII waxoon ko, tudd Jean-Jacques Rousseau, te ñu delloo ko ci yeneen anam yu bare, waaye xel mu ci nekk mooy lii: “Njumte am na lu bare lu ko juddoo, waaye dëgg am na benn rekk.” “Dëgg” mooy Alfa ak Omega, kiy mel ni garab gu sax ci suuf su wow.

“Kon ak Biibël bi itam, mooy kërug alal yu bare yi ci yiwam yu baax yi. Ndawteelug dëgg-yaram yi ci moom, yi kawe ni asamaan te ëmb ba faaw, kenn xamul ko bu baax. Ci ñu bare ñi ci nit ñi, Kirist ci boppam dafa mel ni ‘garab gu meew a jógé ci suuf su wow,’ te gisuwuñu ci moom ‘ndar gu tax ñu bëgg ko.’ Esayi 53:2. Bi Yeesu nekke ci biir nit ñi, mooy kaddug Yàlla gu feeñ ci nit, bindkat yi ak Farisen yi wax nañu ko ne: ‘Yow, waa Samari nga, te am nga rab.’ Yowaana 8:48. Sax ay taalibeem itam, seen xol gu fees ak boppam-boppam dafa leen gumbaloon ba tax ñu yàgg a xam dëgg ci moom mi ñëw woon ngir wone leen mbëggeelu Baay bi. Looloo tax Yeesu doxoon ci weñam sax ci biir nit ñi. Asamaan rekk lañu ko fa xamoon bu mat. ” Xalaat yu jóge ci Tundu Barkeel bi, 25.

Dëgg-dëgg yi nu ngiy bakk léegi war nañu leen xam ci biir noonu ne yokkute dëgg mooy lu war a dem ndànk-ndànk ci lu jaar jaamono yi yépp, te gën a am solo mooy ne sunu xam-xamu dëgg war nañu koo teg ci biir Alpha ak Omega, maanaam ci biir noonu Yesu di jëfandikoo njàlbéenam ngir jëmmal mujjug mbir ak njàlbéenu mbir.

Mbooloom ñenteel bi mooy Tiyatir, te muy firnde jamono ji papaa yi nguuron ni juróomeelu nguuru ci waxi yonent yi nekk ci Biibël bi; mooy jamono ji kërceen gi nekkoon ci manganam mi di jaam. Jaamug Israyel gu xel mu sell, ci loxo Babilon bu xel, di at yu junni ak ñaar témeér ak juróom-benn fukk, dafa amoon misaal ci jaamug Israyel gu dëgg ci Babilon bu dëgg, di juróom-ñaar-fukk at.

“Tey jii, kërceen Yàlla am na sañ-sañu jàllale ba mat pexe bu Yàlla ngir musal xeetu nit ñi réer. Ci ay témeér yu bare, askanu Yàlla sonn na ci ñàkk sañ-sañam. Taalif xebaar bu baax bi ci sellaayam tereesoon na ko, te mbugal yu gëna tar daldi dal ci kaw ñi muñoon a moytu ndigali nit ñi. Noonu nag, toolu mággu boroom bi, di toolu moraleem, desoon na lu tollu ci yépp ne kenn liggéeyu ko. Nit ña ñàkk nañu leerug kaddug Yàlla. Lëndëmug njuumte ak càkkute doon na ragal a faral di far ba xam-xamu diine ju dëgg ji sànk. Kërceen Yàlla ci suuf nekkoon na dëgg-dëgg ci jaamono gu metti gu ñàkk yërmande gi ci fitna wii, ni la doon askani Israyil ña, ñu jàpp leen ay jaam ca Babilon bi ci waxtu gaññ gi.” Prophets and Kings, 714.

Juróomi ñaar fukki at yi ci njaamug Babilon dañu koy tegtal ci kërceg Tiyatir. Kërceg Tiyatir mooy njariñ li génn ci sabab bi, te loolu mooy li Pergam tegtal. Pergam dafa mel ni buuru Konstantin, mi boole woon bokkaale ak Kiristaange. Misaalu bokkaaleem mooy jaamu jant bi. Ndaxte sabab bu Bind bi joxe ngir maanaa li tax Israeel gu yàgg ga jàpp nees ko ci njaamug juróomi ñaar fukki at yu Tiyatir mooy ne buur yaam daan bind mbokk ak kóllère ak xeeti réew yu bokkaalekat yi leen wër, ci weddi Kaddu Yàlla bu xóot. Yàlla artu woon Israeel ci yoon wu bari ne bu ñu booloo ak xeeti ñàkk Yàlla yi leen wër. Fukk i Santaane yi, moom mi nekkoon li Israeel gu yàgg war a denc, tere na bu baax jaamu xërëm yi. Bi Boroom bi weesoo Musaa ca paxu Oreb te xamal ko ay jikkoom, mu waxaat ñaari yoon artu gi nu ci di wax.

Mu ne ko: Seetal, damaay fas yéen ak kóllère; ci kanam say nit ñépp dinaa def kéemaan yu ñu masul a def ci suuf si bépp, mbaa ci xeet wu nekk: te nit ñépp ñi nga nekk ak ñoom dinañu gis jëfub Aji Sax ji, ndaxte li ma lay def dina tiitloo. Sàmmal li ma lay sant tey: seetal, maa ngi dàq balaa la Amoréen, ak Kanaanéen, ak Hitéen, ak Periséen, ak Hiwéen, ak Yebuséen. Moytul sa bopp, ngir bañ a fas kóllère ak waa réew ma ngay dugg, ngir bañ mu nekk fiir ci biir yéen.

Waaye yéen nag, da ngeen war a yàq seen sarxalukaay yi, damm seen nataal yi, te dagg seen garab yu ñuy jaamu. Ndaxte warooleesoo jaamu yeneen yàlla, ndax Aji Sax ji, ki turam mooy Kañ, mooy Yàlla ju kañ. Moytul ba ngaa fas kóllère ak waa réew ma, te ñu def njaaloo ak seen yàlla yi, di rendi sarax ci seen yàlla yi, kenn woo la, nga lekk ci saraxam; te nga jël ci seen doom yu jigéen ngir say doom yu góor, te seen doom yu jigéen def njaaloo ak seen yàlla yi, ba tax say doom yu góor itam di def njaaloo ak seen yàlla yi. Mucc ga 34:10–16.

Ñaari yoon, Yàlla artuwoon Israayil gu yàgg gi ci xët bii rekk, te am na itam yeneen seede yu bare ci Biibël bi ci ndigël li ñu joxoon Israayil gu yàgg gi ne waruñu woon def kóllère ak xeeti réew yi ñuy jaamu xërëm yi wër leen. Yooyu jëfandikoo yi tambalee nañu ak bañug Israayil gu yàgg gi bañ Yàlla ak nguuram gu tuub ci moom. Bi ñu béggee buur, Yàlla may leen buur, te dalee foofa la ëpp ci bépp buur, te rawatina bépp buur bu fukki giir yu bëj-saalum, sàggane woon ndigël boobu. Teybi li daan laaj ne Israayil dafa wara weesu te di xeet wu tedd ci xeeti réew yiy jaamu xërëm yi ko wër, dañu ko bañ, te dañu ko won ci jëfandikoo gi Constantine di doon ginnaaw loolu misaal. Pergamos ak Constantine dañuy teyale séddaleg buur yu Israayil yi dajale woon jaamu xërëm ci kër Yàlla. Wéerug dëgg gi tambalee ak buur Saul doonoon misaal bu wone wéerug dëgg gu njëkk gu kërceenug Kiristaan, gi warale njaam ci Babilon bu ruus. Jaar-jaaru taarix bu sell bi tambalee ak buur Saul ba agsi ca njaam ga ca Babilon, dañu ko teg luy misaal ci kërceenug Pergamos. Njaam ga juróom-ñaar-fukk at yi ko topp, mooyoon kërceenug Thyatira.

Efes moo ngi tegtal kèrgëm gi génngir not Suuf su Yàlla digéwoon. Efes mooy tegtal jamonoy Muusaa ak goreel Israayil ci jaamug Misra.

“Biibël bi dajale na teggandoo ay alalamam ngir xeet wu mujj wii. Bépp xew-xewu mag ak bépp jëf ju tedd ci taarixu Kóllère Gu Yàgg bi, amoon na, te mungi di dellu am ci kanam yiyir yi ci bés yu mujj yii.” Selected Messages, téere 3, 338, 339.

Jaar-jaar yiyir mi ñu wone ci moom jaarale gi ci Misra, dina dellusi ci bés yu mujj yi. Moo tax itam ne jaar-jaar boobu delluwaat na ci jaar-jaaru Milerit yi. Looloo tax itam la Baay-bu-jigéen White di delloo ay yëngu-yëng bu bari ci jaar-jaar boobu ngir melal jaar-jaaru Milerit yi. Moom dafa méngale Njaaxle gu Magg gu atum 1844 ak njaaxle goxankat Yawut ya, ba ñu taxawoon kanam Géeju Xonq, fekk mbooloom Firawna di ñëw ca seen ginnaaw. Noonu itam dafa méngale jaar-jaaru jaarale gi ci Misra ak jamonoy Kirist, ba tax njaaxle taalibey Kirist ya ca bant ba, mooy lu ñu misaalale woon ak njaaxle ga ca Géeju Xonq, te boobu itam doon misaalu Njaaxle gu Magg gu 1844. Njaaxle ga ca bant ba moo teewloo ndoorteelu njël gi ci Efes. Jamonoy Musaa ca ndoorteelu Israayil gu yàgg ga, mi ñu wone ci njël gi ci Efes, moom itam doon misaalu ndoorteelu Israayil gu bees gi ci jamonoy Kirist. Ñaari jaar-jaar yooyu ñépp, ci njël gi ci Efes lañu leen wone. Dëgg yu nu di xàmme fii, Future for America daan na leen jàngale ak ubbiku kanam mbooloo mi ci ay at yu bari; moo tax maa ngi rekk joxe ab xëtam bu gatt.

Ci jaar-jaaru Kirist, nun gis tàmbali nit ñi ci kóllère gu bees, ñiy yékkat, bi nit ñi Yàlla tannoon ci kóllère gu jiitu di weesuñu. Jaar-jaaru Kirist mooy mujjug Israyil gu yàgg; te ci jaar-jaaru musal ga jóg ci Misra, ca tàmbalug Israyil gu yàgg, amoon na nit ñu Yàlla tannoon ci kóllère, ñu weesu leen ngir nit ñi ci kóllère gu bees.

Ci taarixu Kirist, nit ku njëkkoon a tann ñëw nañu ci seen mujj ci atum 70 ak yàqute Yerusalem. Ca njàlbéen gi ci jamonoy Muuse, nit ku njëkkoon a tann dee nañu ca màndiŋ ma diirub ñeent-fukk at, te Yosuwe ak Kaleb nekk nañu ndaw-jiital yiwu nit ku bees ku ñu jagleeloon ngir yóbbu ndigal gi ba ca réew mi ñu digoon, ni itam ndaw-yi Yàlla yi ci jamonoy kërgëm Efes jàppaléwoon xebaar bu baax bi ba àddina si.

Njàlbéen ak mujjeen Israaël bu yàgg te itam njàlbéen Israaël bu bees, ñépp di firndeel wéyug benn xeet yu tànn woon jëm ca benn xeet yu bees yu tànn. Ci seede gi ñaari walla ñetti nit, mbir daldi sax; te kenn ci ñetti rëdd yi ci seede yii di firndeel tasug séy ba xeet bu tànn bu jiitu woon, te seede yii yore nañu màndarga Alpha ak Omega, Ki xamle mujje ci njàlbéen. Dina am benn xeet bu tànn bu jiitu woon bu ñu di weesu ndaxte Yàlla dina dugal kóllëre ak téeméeri ñeent-fukki ak ñeenti junni. Yàlla du Boroom jaaxle; du soppa mukk, te ay kàdduyem duñu laqu mukk.

Mucc gi ci Misra ak ndam yi Yàlla jëfandikoo ci Yosuwe, dañu ko tektale ci màggalu Efes; waaye Efes dogaloon nañu ne muy ñàkk mbëggeelam bu njëkk. Bi ñu dëkkal Yosuwe, maas bu bees jot na, muy màndarga jamono ji Smirna di wone. Jëf ju yéem ci Yosuwe ci sellal réew mi ñu digoon, mësul a mat sëkk, ndaxte nit ñi nekk ci bannëex ak seen bopp, te bàyyi liggéey bi ñu dénk woon Yosuwe. Ñoom dañu ñàkk seen mbëggeel bu njëkk. Jamono jooju sax na ba keraak Israyil dummóoyu Yàlla te Samiyel diiñ Buur Sool, noonu ubbi jamonoy màggalu Pergamos.

“Baat bi dikk ci Smurna, di ab mbooloom gëmkat yu nekk woon ci Asi Minër, te noonu itam ci mbooloom kiristaan yi bépp. Loolu am na woon ci ñaareelu ak ñetteelu xarnu yi. Moo doon jamono ji ngëm gu dul Yàlla doon def ay jéem-yaram yu mujj ngir yor kilifteefu àddina. Kiristaanug yi tas nañu ci njàqare gu yéeme ba baatam xam nañu ko ci àddina sépp. Am na ñu jot ngëmu Almasi bi ndax soppeeku xol, ñeneen ndax dooley layoo gi ñu jëfandikoo ci seen kaw, te ñeneen itam ndax dafa feeñ ne sababu ngëm gu dul Yàlla doon wàññiku, te politig tax na leen mujj ci wet gi doon digante ni mooy jël ndam. Naka noonu, xalis yooyu wàññi nañu xel mu sell mi nekk ci mbooloom gëmkat gi. Xelum Yonent bi, mi doon a xàmmi mbooloom ndaw yaa-yëgle ya, di nañ ko nekkat ndànk-ndànk. Lii mooy maye gu indi mbooloom gëmkat gi ñu ko dénk, ci bennug ngëm. Bi yonent yu dëgg ay nekkatul, njàngum fen yi law nañu gaaw; xam-xamu Gereg yi indi na tekkikoo bu baaxul bu Mbind mi, te njubug bopp bu Farisen yu yàgg ya, bi Almasi daan a yedd ci lu bari, feeñaat na ci biir mbooloom gëmkat gi. Dëkkandoo gi ñu samp ci diirub ñaari xarnu yi jiitu buurug Kostantëŋ moo tax ñaawtéef yooyu, yi matse ba am melo bu mat ci diirub ñaari xarnu yi topp nguuram. Ci jamono jii, dee ngir seede si dafa gëna xewu ci barab yu bari ci Nguuru Room. Lu dooy waar ni lii, waaye xew-xew bu dëgg la. Lii moom njariñam la ci diggante gi nekkoon diggante kiristaan yi ak ñi dul jaamu Yàlla.”

“Ci àddina Room, dañu doon teral diinéy xeet yépp, waaye Kiristaan yi nekkuloon xeet; dañu doon rekk benn sekt buy bopp ci xeet bu ñu xeebal. Kon nag, bi ñuy sax ci yeddal diinéy mboolem wàllug nit ñi, te di def ndaje yu sutura, di teqalikoo bu mat ak aada ak jëf yi seen gën-a jegeel bopp-der ak seen xarit yu gën-a sumb, ñu nekk ay nit ñu di gis ak kuuyoo, te yenn saa ay nit ñu pagan yi am kàttan di leen fitnaal. Yenn saa itam, dañuy indi fitna ci seen bopp, fekk xelum kilifa yi feeñuloon ci ay xalaat yu dëppook. Ngir wone xel woowu, tariix di joxe leeralu mbirum reyug Cipriyan, biisub Kartaas. Bi ñu jàngée mbugalam, xaacu gu mag jóg na ca mbooloom Kiristaan ya doon déglu, ñu ne: ‘Nun itam, dinañu dee ak moom.’”

“Xel mi ay Kiristaan yu bare teewoon di nangoo dee, ba sax di yóbbu ci seen bopp bañu nguur gi ci lu ñu soxla woonul, am na lu bari ci li tax, ci atum 303 A.D., buur buuru room Diocletian ak moom ndimbaloom Galerius génne ndigalug fitna. Ndigal loolu dafa doon wu jëm ci ñépp ci xelam, te ñu daan ko doxal ak doole bu yées walla bu gëna metti diirub fukk at.” Steven Haskell, *The Story of the Seer of Patmos*, 50. 51.

Ndax Smurna mooy benn ci ñaari mbooloo yi Boroom bi joxul genn yedd, waaye jaar-jaaru nettali na ne ñi deesi jàpp ni ñooy seede ba àgg ci dee ci jamono jooju dañoo teewal ay nit ñu nekk ñenn ci ñoom, ñi seen xel ak seen yëngu-yëngu sukkandikoo ci dooleb nit, du ci dooleb Yàlla. Téereb Àttekat yi ubbeeku ci wax deeug Yosuwe, te am na benn waxin wu ñu delloo ñaari yoon ci téere bi, wu mel ni mooy li tekki jaar-jaaru àttekat yi. Ñaareel yoon wi ñu waxaat wax jooju mooy aaya bu mujj bu téere bi. Aaya bu njëkk bi ci téere bi mooy màndargaal jeexitalu Yosuwe, te aaya bu mujj bi dafa gëna boole jaar-jaaru bi.

Léegi gannaaw dee Yosuwe, xew na ne ñi bokk ci Israyil laaj Boroom bi naan: Kan moo ñuy jëkka yéegal sunu bopp ci Kananeen ña, ngir xeex ak ñoom? ... Fan yooyu amuloon buur ci Israyil, waaye ku nekk dafa def li mu teg ci sa bëtam ne mooy lu jub ... Fan yooyu amuloon buur ci Israyil: ku nekk dafa def li mu teg ci sa bëtam ne mooy lu jub. Judges 1:1; 17:16; 21:25.

Ni ci jamono bu Smirna la, “bopp” mooyoon benn mbir mu njëkk te di mujj. Ndaxte amuñu woon buur, ñoom seen bopp lañu dogaloon def loo leen neex. Rekkug gindé moo nekk li Haskell wone woon ci jamonoy Smirna, te loolu lañu ko tey melal ci amuloon Benn Xelum Yonent bu dox. Ci ñaari jamono yi, rekkug gindé ubbi na bunt ngir dogal yi ñu bëgg a def sukkandiku ci yëgoo ak bëgg-bëgg nit ku nekk ci boppam. Efees mooy tegujji gi jógge Misra. Jamono ji ñu bind ci téereb Àttekat yi, mboolem dañuy ko tektal ci kerkub Smirna. Dale ko ca buur Saul ba ca njaamug Babilon, loolu dañuy ko tektal ci kerkub Pergamos, te njaamug Babilon mooy liñuy tektal ci kerkub Tiatira.

Ci wàcc ak li ñu jiituwoon gis, am na cér gu ñient ak ñett ci biir mbooloooy gëmkaat yi, tiim yi ak trompet yi, te ñetti mbooloooy gëmkaat yu jëkk yi ci jaar-jaaru Israyil gu yàgg ya tàmbalee ak njaamug Misra te jeex ak njaamug Babilon, ndaxte Alpha ak Omega dafa sax di jëfe mujj gi ak njàlbéen gi. Ñetti mbooloooy gëmkaat yi ci jaar-jaaru Israyil bu bees bi tàmbalee ak suufal Yawut yi ci ndigal Rom, te ñetti mbooloo yi jeex ak suufal Yawut yu xel yi ci Rom gu xel ngir junni ak ñaar tééméer ak juróom benni fukk at.

Li ñëwoon ci gannaaw Tiyatir mooy Sardiis, te mu tàmbalee bi ñu génnee ci njaamug Babilon, gi Tiyatir doon misaal. Sardiis mooy jàngu bi amoon tur ne dund na, waaye dundul woon. Seenii wax ju jëm ci dund ga dafa doon fen. Lu yéeme nag mooy ne, ci juróom-ñaari jàngu yi yépp, moom kaddug Sardiis rekk la ñu mënul firi. Ñu jox nañu Sardiis ay tekkiin yu aju ci konteksu jaar-jaar ak aaya yi, waaye amul benn tekkiin bu cosaan ci turam. Am na tur, waaye amul ko.

“Waaye kërug Yàlla bu ñaareel ba dafa yemulwoon ak bu njëkk ba ci màggatam; te itam ñu sellal ko woonul ak yooyu mandarga yu gisukaayu te di màndargaal ne Yàlla nekk na fa, yu àndoon ak kërug Yàlla bu njëkk ba. Amoonul benn feeñug kàttan gu weesu naturu, ngir màndargaal njebbalam. Gisoonu benn niir wu ndam wu feesal kërug sell ga bees a tabax.

Wàccoonu benn safara bu jóge asamaan ngir lakk sarax si nekkoon ci saraxalam. Shekinah bi doonul demati dëkk diggante kerub yi ci bérab bu gëna sell bi; gaalug kóllëre ga, bérabu yërëm gi, ak xàjjaani seede yi, giseesuwu ko fa. Amoonul itam benn baat bu jóge asamaan buy xamal saraxalekat ba di laaj coobare Yexowa.” The Great Controversy, 24.

Gannaaw jaamono njàppande Babylone, ñooma delloo tabax Yerusalem ak kër Yàlla ga. Noonu nag, am nañu turat, ndaxte Yàlla digoon na ne dina samp turam ci Yerusalem. Waaye turam dafay tegu ci jikkoom, te ñàkk ngënaam gu boppam mooy won ne am nañu tur wi di firndeel dund, waaye ci dëgg, dootuñu amati ndëwénte gi di jur dund. Li ñu amoon rekk mooy waxu ngëm ak naaféq.

Baati bu mujj ci Sardis moo digéeloon ne Eliya dina ñëw bala bésu Boroom bi bu mag te ragal bàyyi. Ci Israayil gu yàgg ga, alag Yerusalem mooy bésu Boroom bi bu mag te ragal bàyyi. Moo tax Rakku jigéen White di jëfandikoo alag Yerusalem ci atum 70 gannaaw juddu Kirist ngir muy misaalu bésu Boroom bi bu mag te ragal bàyyi, bi ñu tegtal ci juróom-ñaari musiba yu mujj yi. Mbooloom Philadelphia tàmbalee ak baatu Yahya Miy-baptiseer buy woo ci màndiñ ma, ba tax muy misaalu baatu William Miller. Baati Yahya Miy-baptiseer ak William Miller dañuy yéglee bataaxalu Laodicea ci nit ñi gëm ne lépp a ngi baax, fekk lépp a ngi bon. Ñoom ñaar, Yahya Miy-baptiseer ak William Miller, dañoo teg jànj bi ci xeexu garab gi. Baatu bi jëm ci Sardis mooy ne: “am na ay tur yu néew sax ci Sardis yu sotul seen yére; te dinañu dox ak man ci weex, ndaxte yelloo nañu ko.” Yahya Miy-baptiseer ak William Miller dañuy tegtal ñi génne ci jamono ji Sardis di misaal te yelloo nañu dox ak Kirist.

“Ñu bare woon ñuñ jox nañu leen ba ñu nangu dëgg gi William Miller waare woon, te jaam yu Yàlla yi ñu leen yékkati woon ci xel ak kàttanu Ilyaas ngir yégle ndigël li. Ni Yaxya, jiitu Yeesu, ñi doon waare bataaxal bu tar bii daan nañu feel ne war nañu teg jaasi ji ca rootu garab gi, te woo nit ñi ñu jur meññeef yu yelloo ak tuub seede. Seeni seede mën na woon yëngu bu metti te dooleel mboolo yi, te wone seen dund ak seen tedd. Te biñu xumbalee artu bu tar bi ngir daw mer mu ngiy ñëw mi, ñu bare ci ñi bokkoon ak mboolo yi daldi jot bataaxal bu weral bi; gis nañu seen dëkkuwaay yu bon, te ak jooy yu metti yu tuub ak naqar gu xóot gu bakkan, suufel seen bopp fa kanam Yàlla. Te bi Xelum Yàlla daldee ci seen kaw, ñoom itam ñu dimbali woon ci yégle wax ji ne, ‘Ragal-leen Yàlla, te jox ko ndam; ndaxte waxtuw àtteem jot na.’” Early Writings, 233.

Juróom njëkk yi ci Téereb Peeñ mi dañuy tegtal jaar-jaariy ndaw yi li dale ci jamonoy apostol yi ba ca Ñëw gu Ñaareelug Almasi bi, te itam juróom njëkk yi dañuy tegtal jaar-jaari Israyil ju yàgg ja li dale ci yonent Musaa ba ca njëkk ñëwug Almasi bi.

Nattu yoonu bànni Israayil, ak seeni taxawaay bu jiitu woon ñëw gu njëkk gu Almasi bi, mel na taxawaayu nit ñi Yàlla ci seen xam-xam bu jiitu dellusiwaat gu ñaareel gu Almasi bi.

“Fiir yi Sàttaan teg nañu ko ci sunu kaw dëgg-dëgg ni ñu ko teg woon ci kaw doomi Israyil, tuuti laata ñuy dugg ci réewum Kanaaan. Nun, noo ngiy delloo jaar-jaaru xetu nit ñooñu.”

“Seen seeni nettali warning bu réy ci nun. Waral nañu bañ a yaakaar mukk ne su Boroom bi amee leer ngir ay nitam, Seytaane dina taxaw ci jàmm te du def benn jëf ngir tere ñu jot ci

moom. Nanu moytu bañ a nangu leer gi Yàlla yónnee, ndaxte du ñëw ci anam wu neex nu.... Su fekke am na ñenn yu gisul te nanguwul leer gi ci seen bopp, bu ñu taxawul ci yoonu ñeneen.”

“Damaa woo ak suuf seede tey ci seen kaw, ne teg naa ci seen kanam dund ak dee, barke ak rëccu; moo tax tànnal-leen dund, ngir yéen ak seen askan gannaaw dund; ngir ngeen bëgg Boroom bi seen Yàlla, di déggal baatam, te takk ci moom; ndaxte moom mooy seen dund, te mooy guddig seen fan yi; ngir ngeen dëkk ci réew mi Boroom bi giñoon na ko seen baay ya, di Abraham, di Isaac, ak di Jacob, ne dina ko leen maye.”

«Woyu bii du jaaral woon lu am ci jaar-jaar, waaye lu yonent la woon. Naka noonu mu di delloo wax jëf yu yéeme yi Yàlla defaloon ay nitam ci jamono ju weesu, noonu itam mu doon misaalal lu jiitu xew-xew yu mag yi di ñëw ci jamono yiy ñëw, maanaam ndam lu mujj lu ñiy sàmm kóllëre gi dina am, bu Kirist dikkée ñaareel yoon ak kàttan ak ndamlu.»

“Ndawul Yàlla bi Pool wax na bu leer ne li Bani Israyil jaar ci seen tukki, bind nañu ko ngir njariñu ñi dund ci jamono ji àddina si, ñi mujj yi àddina dikk ci seen kaw. Du nu jàpp ne sunuy nguy yéesul yiy Eber ya amoon, waaye ëpp nañu.” Healthful Living, 280, 281.

Mucc gi jóg Misra mi ngi tegu ci mbooloom Efeesu, te màndarga mbooloom Efeesu ci jaar-jaar boobu moo doon Yosuwe. Gannaaw ñi Yàlla génne Misra daanoo lajj fukki nattu yu toftalante, Boroom bi dindi kóllëre gi ci ay ñaawkat ya ba jox ko Yosuwe ak Kaleb.

Waxleen leen: Ni ma dundee dëgg-dëgg, wax na Boroom bi, ni ngeen waxe ci samay nopp, noonu laa leen di defal: seen yaram yu dee dinaanu daanu ci màndiñ mi; te yéen ñépp ñiñu waññiwoon ci seen lim bu mat, tàmbalee ca ñaar-fukk at ba ci kaw, ñi ma jiññaloon, dëgg ne dungeen dugg ci suuf si ma giñoon ne dinaa leen ci dëkkal, ndaxte xanaa Kaleb doomu Yefune ak Yosuwe doomu Nun. Mbind mi 14:28–30.

Rakku White wone ne, Yosua ak Kaleb dañuy ñi “ci ñoom la jeexitalu àddina àggisi,” te ñi “def kóllëre ak Yàlla ci sarax.”

«Ngir xelal sunu, ñi fekk mujjug àddina ji agsi ci seen kaw, lañu bindee jaar-jaar boobu. Anaa ñaata yoon nit ñi Yàlla tey dundaat xew-xewu doom Israayil yi! Anaa ñaata yoon ñuy réer te ñuy jiiñ! Anaa ñaata yoon ñuy dellu ginnaaw bi Boroom bi leen di sant ñu jëm kanam! Liggéeyu Yàlla di sonn ndax ñakk nit ñu mel ni Kaleb ak Yosuwe, nit ñu takku ci kóllëre ak ngëm gu dëgër te du yëngu. Yàlla di woo nit ñi di jébbalu ko ngir ñu fees ak Xelam. Liggéeyu Kirist ak doom-aadama soxla nit ñu sellal, nit ñuy sarax seen bopp, nit ñuy génn bitim kër yi, di yëngu ak toroxal bi. Nañu nekk nit ñu am doole, nit ñu jàmbaar, yelloo ci jëf yu magg yi, te nañu fas kóllëre ak Yàlla ci sarax. » Review and Herald, 20 Mee 1902.

Kóllëre gi yeesaat, ni ko méngale kóllëre gi ñu yeesal ak Yosuwe ak Kaleb, mooy kóllëre gi ak tééméer ak ñeent-fukki ñeent junni ak mbooloo mu mag mi. Ñu koy yeesaat gannaaw ba nit ñi njëkk a tànn ngir kóllëre ga féccoo ak Yàlla te ñu leen teg ngir dee ca màndiñ ma. Kóllëre gi ak tééméer ak ñeent-fukki ñeent junni mi mat na ci benn jaar-jaar boobu sax, fa nit ñu tànn woon ca njëkk di ñu bañ.

Efes mu ngi tekki “lu ñuy bëgg,” te liggéey bi Yosuwe ak kërceg njëkk ja àggale woon dafa doon “lu ñuy bëgg.” Bi Yosuwe jiite woon askanu Yàlla dugal leen ci suuf su ñu digëloon, mu génngir ngir not. Sël bu njëkk bi dafa ànd ak kërceg Efes, te far wu weex wu génngir ngir not moo ko melal. Loolu dëgg la woon ci Yosuwe ak ci kërceg ndaw yi. Sël bu njëkk bi dafa ànd ak kërceg Efes ci Israyil gu yàgg ga ak ci Israyil gu bees ga.

Simirna jóg na ci waxu ne “mirr,” maanaam diw bu ñuy jëfandikoo ngir waxar néew yi. Ñaareelu màndarga bi dafa ñu ko melale ak fas wu xonq, mi ñu joxoon “saafara gu réy” ak “kàttan” ngir dindi “jamm ci suuf si,” te loolu dafa tekki ne nit ña ci waxtu woowu dinañu “reyante seen bopp.” Ñaareelu màndarga bi dafa ànd ak jaamu Simirna, te muy firndeel sañ-sañ bi ñu jox noon Yàlla yi, ba ñu man a not Yàlla ñi te rey leen. Lii amoon na ci jamono ji toppoon gëstu ndaw yi, itam ci jaar-jaaru Àttekat yi. Ci ñaari jaar-jaar yooyu, Yàlla may na doole yu nekkaloon bitim askanu Yàlla, ngir indi xare ak dee ci kaw askanam. Ci jaamu ndaw yi, xare boobu wone na ne mu juddoo ci bañ a nangu diine Kirist, mi ci jamono ji weesu woon, maanaam Efes, doon lu kenn mënu woon a daan, bi muy yóbbu xebaar bu baax bi ci àddina si. Taxawaayu noon askanu Yàlla yi ci jamono Àttekat yi, mu ngi sukkandiku ci jamono ji weesu woon ci Efes, fa Yàlla wonnee sa doole ci Misra ak ci xeeti réew yi toftal, yi Yosuwe jëfandikoo woon ngir daan leen. Ñaareelu màndarga bi dafa ànd ak jaamu Simirna ci Israayil gu màgg ak Israayil gu bees.

Pergamos mooy “ndëkk bu ñu tataar ba dëgër,” te noonu mu ngi tegtal kër-guurug buur. Ñetteelu màndarga mi dawandoo ak Pergamos, te mu ngi tegtal jaar-jaaral nettali bi attug nit di sañnee ak buur yaa ci suuf si, ci xeetu jàppandoo ak attug Yàlla. Noonu nag natt bi, walla att bi ñu tegtal ci “ñaari” pës yi di wees “ble,” “orj,” “diwlin” ak “biin;” mooy xamle sañ-sañu nit bu nguur, bi sax di am ay nàkk ci mbirum attug Yàlla. Fàttalikul ne natt gu jub walla wees gu jub soxlawul ñaari pës. Ñaari pës dañuy tegtal att bu yamul.

“Ors” mooy misaal bu “njëkk meññ” gu màggalu Bésub Ràkk gi, te “ble” mooy misaal bu saraxu màggalu Pentekot bi, di “ñaari mburu yu yëngal.” “Diwlin” misaal la bu Xelum Sell mi, te “biin” misaal la bu njàngale. Pergamum ci jamonoy Israayil gu yàgg ga mooy diiru buur yu Israayil yu bëgg a dëppoo ak ñeneen, ñi indi àtteb Yàlla ci tolluwaayu jaamu Yàlla, mi ñuy firndeel ci diggante Bésub Ràkk gi ak jamonoy Pentekot bi. Dëgg yi nekk ci kàddug Yàlla, “biin” ak “diwlin” lañuy firndeel. Ci Israayil gu yàgg ak ci Israayil gu bees itam, kanamug Pergamum ci kër-kristen gi mooy diiru bi Seytaane jéema def li mu mënu ko woon a def jaarale ko ci tuurug deret ci nettali bi Smirna di firndeel. Ci Pergamum, Seytaane dafa doon jéem a yàq nit ñi Yàlla ak dëggug Yàlla jaarale ko ci dëppoo, waaye du jaarale ko ci tuurug deret, ni ko Smirna di firndeel. Dëppoog buur ya ca Israayil gu yàgg ga mooy misaal bu dëppoog Constantine ci Israayil gu bees.

Tiyaatir moo tekki “saraxu metit xol” te mu ngi wax ci ruuhu sañ-sañu dee ngir seede bi Yàlla di may askanam yi ñu rey ngir turam. Saraxu metit xol mooy misaalu bëgg-bëgg gi ci topp Kirist ci xalis yu tar, ni ko Dañeel, Sadarak, Mesak ak Abednego teewaloon biir njaamug juróom-ñaar-fukki at yi; te itam mooy misaalu saraxu Waldensians yi, Huguenots yi ak ñeneen ñi ñu sonal, tēj kaso, xasawul, te rey leen ndigalug boroom-paap bi ci biir jaar-jaaru junni at ak ñaar téeméer ak juróom-benn-fukk. Ñetteelu sëllu bi dox na bokk ak kaniisag Tiyaatir te muy tegtal fitna bi Babilon bu yàgg ya defaloon Israaël gu yàgg gi ak fitna bi Babilon bu bees bi di defal

Israaël bu bees bi. Jaar-jaaru ñaari njaamug ja, njëkk dafa laajoon bàyyiku dëgg, lu buur yaa Israaël ak emperer Constantine amaloon. Ñoom ñépp ñoo waajal yoon wi jëm ci jamono jiy tegtal ci Tiyaatir.

Sardis amul benn njariñ bu méngook ak li mu wax ne am na tur, waaye wax jooju fen la. Teewinu Shekinah mosu feeñ ci ñaareelu kër Yàlla ga. Teewinu Kirist mosu feeñ ci jaar-jaaru Sardis. Coppite gu jóge ci Jamonoy Lëndëm yi, ci dëgg-dëgg, nekkoon na toftal gu am benn tànk jëm kanam ak ñaar dellu gannaaw. Liggéey bi jaar-jaaru Sardis waroon a matal ci Coppiteg Protestaan bi, mosu yekkati ba mu mat.

Filadelfi mooy mbëggeel bu mag ci diggantey bokk-deret, te maneesul a soppi sa mbokk su fekkee ne bëggoo Yàlla ba njëkk.

Bu nit ku wax ne, “Damay bëgg Yàlla,” te ñaño doomam, dëggul; ndaxte ki bëggul doomam ji mu gis, naka la mana bëgge Yàlla ji mu gisul? Te ndigël lii lañu am ci moom: ne ku bëgg Yàlla, na bëgg itam doomam. 1 John 4:20, 21.

Filadelfi mooy mbooloom gëmkat yi bëgg Yàlla, te moo tax amul benn yedd ak benn xaste buñu jublu Filadelfi.

Bindal ci malaaka bi nekk ci kër gëm ga ca Filadelfi, bindal lii: Lii la wax Ki sell mi, Ki dëggul mi, Ki yor caabi Daawuda bi, Ki ubbi te kenn manul tëj, te Ki tëj te kenn manul ubbi. Xam naa sa jëf yi: xool, teg naa sa kanam bunt bu ubbeeku, te kenn du ko man a tëj; ndaxte am nga doole ju tuuti, te sàmm nga sama kàddu, te weddiwuloo sama tur. Xool, dinaa def ñi bokk ca jàngu Seytaane ba, ñiy wax ne Yawut lañu te yawutulñu, waaye fen nañu; xool, dinaa leen def ñu ñëw sujjoot sa tànk yi kanam, te xam ne bëgg naa la. Gannaaw sàmm nga kàddug sama muñ, man itam dinaa la sàmm ci waxtuw nattu ga, gi di ñëw ci àddina si bépp, ngir nattu ñi dëkk ci suuf si. Xool, ma ngi ñëw gaaw; téy nga bu baax li nga am, ngir kenn ñaño a jël sa kaalag ndam. Ki not, dinaa ko def kenur ci kër Yàlla sama Yàlla, te du fa génnati muk; te dinaa bind ci moom turu sama Yàlla, ak turu dëkk sama Yàlla bi, mooy Yerusaleem bees bi, biy wàccé asamaan jógé ca sama Yàlla, te dinaa bind ci moom sama tur wu bees. Peeñu 3:7–12.

Ñu jox na Philadelphia “caabi Daawuda,” te ci jaar-jaari Philadelphia ci Israyil gu yàgg gañu joxoon nañu Doomu Daawuda, li nga xam ne moo di, ci yeneen mbir yu bare, njariñu yonent gi di Alfa ak Omega, ki jëkk ak ki mujj. Ca caabi boobu dafay tektal yoonu liggéey bi ñuy wax “historicism.” Ci jamono ji kër Philadelphia di firi ci mujjug Israyil gu yàgg, ki bind yonent yi ci Biibël moom ci boppam moo nekkoon caabi bi. Ci jamono ji kër Philadelphia di firi ci jaar-jaari Millerite, ñu jox William Miller caabi bi. Ci ñaari jaar-jaar yooyu, Kirist dafa wax ak Yawut yu yaakaar ne ñoom ay doomi Ibraayma lañu, waaye doonuñu ko. Miller moo wax ak Protestaan yu yaakaar ne ñoom ay Yawut yu ngëm lañu, waaye doonuñu ko.

Ku am nopp, na déglu li Xel mi wax jàngale yi. Révélation 3:13.

Laodicea tekki mooy nit ñi ñu àtte, te waa Laodicea yi, muy Yawut yi ci jamonoy Kirist, ñu àtte leen ci mujj ci atum 70 AD ba Yerusaleem yàqu. Àtte gu mujjug Protestanti yi daanu ci jéggi yoon, am na ci xalisu yoonu Dibeer, waaye dajalees na leen ba ñu bañee yégleb malaaka bu njëkk bi ci

bëgg-bëgg 1844, te gannaaw loolu Yàlla wax na ci seen mbir ne ñoom ay doom-u Babilon lañu. Protestanti yu daanu yooyu di misaal Adventisme bu Laodicea ci fan yu mujj yu àtteb seetkat bi.

Léegi, nanu jeexal nañu ci lu ëpp yoon yu wuute yi nga xam ne, ci anam bu jub, mën nañu a dégg ak a jëfandikoo juróom-ñaari mbooloyi kërce yi nekk ci Peesug Yàlla gi, ni ay màndargay waxu yonent, te gannaaw loolu ñu jëfandikoo leen ci anam bu yonent. Waaye war nañu leen a dégg ak a jëfandikoo ci biir xaañsinu yoonu waxu yonent yi “ñi nu ko jox ci ndigalu boroom sañ-sañ bi gën a kawe.”

Bataaxal bi ñu joxoon juróom-ñaari mbooloy gëmkat yi, ay bataaxal la woon yu ñu jox juróom-ñaari mbooloy gëmkat yi mujjoon a nekk bi Yowaana bindee bataaxal yi. Bataaxal yi ñu jox juróom-ñaari mbooloy gëmkat yi, dañuy joxe njàngale ak artu ñeel mboolem mbooloy gëmkat yi ci biir taarix. Bataaxal yi ñu jox juróom-ñaari mbooloy gëmkat yi, dañuy joxe njàngale ak artu ñeel Kiristaan yu kenn-ku-nekk ci biir taarix. Juróom-ñaari mbooloy gëmkat yi dañuy tegu taarixu Kiristaange gi tambalee ca jamonoy ndawyi Yeesu yu njëkk ya ba ca mujjug àddina. Juróom-ñaari mbooloy gëmkat yi dañuy tegu taarixu Israyil gu yàgg ga, tambalee ca jamonoy Muuse ba ca yàqug Yerusaleem ca atum 70 gannaaw Krist. Man nañu xam ak jëfandikoo juróom-ñaari mbooloy gëmkat yi suñu xamme wuute bi nekk diggante ñeenti mbooloy gëmkat yu njëkk yi ak ñetti mbooloy gëmkat yu mujj yi.

Ci juroomi jëfekaay yu wuute yi ci waxi yonent bi nu di xàmle, jëfekaay yooyu sax dañuy feeñ itam ci juróom-ñaari màndarga yi.

Dina fii jëm ci dëgg yii ci artik bi ci topp.